

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ'NDEKİ SURİYELİ ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK SORUNLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA*

Aysun YARALI AKKAYA¹, Gülcan AZİMLİ ÇİLİNGİR², Gaye TUĞ LEVENT³

Öz

Bu çalışmanın amacı, Suriye'de 2011 yılından itibaren başlayan iç karışıklıklar sonucu Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmış yükseköğrenim çağındaki Suriyelilerin yaşadıkları süreci ve sorunları araştırmaktır. Çalışma, Türkiye'de Suriyeli öğrenci sayısı bakımından ilk sıralarda yer alan Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde gerçekleştirilmiştir. Üniversite yaşamı genç bireyler için beraberinde sorunları ve yeni deneyimleri barındıran zorlu bir dönemdir. Bu dönem, kendi kültüründen uzakta ve zorunlu bir göç yaşayan Suriyeli öğrenciler için, aynı zamanda uyum ve sosyal kabul problemlerini de beraberinde getirmektedir.

Çalışmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılarak, Suriye kökenli öğrencilere yarı yapılandırılmış anketler uygulanmış, çalışmanın sonuçları istatistiki ortamda değerlendirilmiştir. Böylelikle Suriyeli üniversite öğrencilerinin eğitim ve akademik başarıları konusunda yaşadıkları sorunlar tespit edilmiş ve beklentileri değerlendirilmiştir. Sonuç olarak bu çalışmanın yabancı uyruklu öğrencilerin yükseköğretim aşamasında karşılaştıkları sorunlara yönelik ortak bir politika üretmek adına kaynak teşkil edeceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Suriyeli Öğrenciler, Eğitim, Yüksek Öğrenim, Dil.

* Bu çalışma Van YYÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen 2015-İBF-B327 No'lu projeden yararlanarak hazırlanmıştır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Van YYÜ İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, e-posta: aysunyaraliakkaya@yyu.edu.tr

² Arş. Gör., Van YYÜ İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, e-posta: gulcanazimlicilingir@yyu.edu.tr.

³ Arş. Gör., Van YYÜ İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, e-posta: gayetug@yyu.edu.tr.

A STUDY ON ACADEMIC CHALLENGES OF SYRIAN STUDENTS AT THE UNIVERSITY OF VAN YUZUNCU YIL

Abstract

This study aims to examine the process and problems of Syrian higher education level students who has taken shelter in Turkey since 2011 when internal disorders emerged in Syria. The study has been carried out at Van Yüzüncü Yıl University which ranks high in terms of having large numbers of Syrian students. University life is a tough period that holds both problems and new experiences as well. This period also brings about adaptation and social admittance problems for Syrian students who is away from their own culture and who have been forced to imigrate.

In the study, by using quantitative and qualitative research methods, semi-structured interview questionnaires have been applied to Syrian students and the results have been evaluated in a statistical environment. Therefore, Syrian students' educational and academic problems have been deected and their expectations have been assesed. Finally, it is assumed that this study will be a sourcein terms of creating a common source towards the problems that are experienced by foreign national students throughout their higher education level.

Keywords: *Syrian Students, Education, Higher Education, Language.*

Giriş

Suriye'de 2011 sonrası başlayan iç karışıklıklar neticesinde karşılaşılan göç sorunu, başta bölge ülkeleri olmak üzere tüm dünyanın dikkatini çeken bir sorun haline dönüşmüştür. Artan göç dalgasına cevap veren ülkelerin başında Suriye ile kadim bir sınır komşuluğu bulunan Türkiye gelmektedir. Türkiye, 2012 yılından itibaren sınırlarını Suriyeli sığınmacılara açmış, çatışma ortamından kaçan Suriyelilerin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır. 2018 yılı itibari ile Suriye'de çatışmalardan dolayı yaklaşık 5,6 milyon insan ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır⁴. Bu süreçte Türkiye'ye sığınmış olanlar ve geçici koruma altındakilerin sayısı 3541,572'dir. Verilere göre Türkiye, tarihinin en geniş göç dalgası ile karşılaşmış bulunmaktadır⁵. Geline nokta göç dalgasına nasıl bakılması gerektiği ile ne gibi önlemler alınması gerektiği konularının, yanı sıra göçün sonraki süreçte nasıl yönetileceği de önemli bir konu olarak belirlemektedir. Bu nedenle göçmen, mülteci ya da sığınmacı statüsündekiler için belirsizlikleri ortadan kaldırarak ve onların göç ettikleri topluma entegrasyonu⁶ sağlanmalıdır. Entegrasyonun şekillenmesinde ise devletin kendisi etkili bir araçtır. Devletin klasik olarak sahip olduğu çatışmayı önleme fonksiyonu uyum politikaları geliştirilmesini sağlamaktadır. Bu anlamda toplumsal çatışma ve karşılaşma alanları olarak eğitimin ve istihdamın daha uzun süreli politikalarla yönlendirilmesi ise önemli bir ihtiyaçtır. Türkiye'de 2014 yılından sonra entegrasyona yönelik olarak hem eğitim hem de istihdam alanında yasal düzenlemeler yapılmıştır (Çoşkun ve Emin, 2018, s. 3).

Çalışmanın konusu kapsamında yer alan Suriyeli sığınmacılar için, önceleri geçici statüde oldukları düşünüldüğünden, acil sorunlarına yönelik çözüm

⁴ "Grafiklerle: Suriye'de 8. yılına giren savaş", <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43414137>, 15.03.2018. Erişim tarihi: 15.07.2018.

⁵ Verilere göre Türkiye'deki Suriyelilerin yaş aralıklarına bakıldığında, 19-24 yaş aralığında olan ve Yükseköğrenim çağındakilerin sayısı 505, 733'dür. (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017). Ayrıca Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün istatistiklerine bakıldığında Cumhuriyet sonrası göçleri ve rakamları ile ilgili detaylı bilgi verilmiştir. Bkz. http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-tarihi_363_380

⁶ Entegrasyon kavramı, birden çok dilde kullanım açısından yer edinmiştir. Bununla birlikte yerine kullanılan farklı terimlerde mevcuttur. Bunlar: asimilasyon, kültürleşme, eklenme/katılma/kaynaşma, adaptasyon, uyum, barındırma ve çokkültürcülüktür. Bu kavramlardan entegrasyon, kullanım alanına göre ve ayrıca kullanan kişinin politik görüşüne göre farklı anlamlar ihtiva edebilmektedir. Entegrasyon kavramının bu kadar yaygın kabul görmesinde taşıdığı anlamın olumlu bir anlam taşınması ile birlikte içerdiği muğlaklığından dolayı siyasete kullanımda rahatlık yaratmış olması etkilidir (Unutulmaz, 2016:139).

önerileri geliştirilmiştir. Ancak zamanla kalıcı olduklarının kabul edilmeye başlanması ile uzun vadeli politikalar gündeme gelmiş ve eğitimin kendisi bir entegrasyon politikası olarak öne çıkmıştır. Eğitim, göçün her aşamasında karşılaşılan zorlukların aşılmasında önemli bir araçtır. Ayrıca eğitim yabancıların ev sahibi toplumla ilişki içerisinde bulunmasını kolaylaştırırken, okullar ise çocukların akranları ile kaynaşmalarını sağlayacak mekânlardır (Çakırer Özservet, 2015:108). Entegrasyon, sözlük anlamı ile bütünleşme⁷ olmak ile birlikte içerdiği anlam açısından göçmenlerin entegrasyonunda öne çıkacak özellik, geldikleri yeni toplumla ilişki halinde olmak ve bütünleşmek, onun bir parçası haline gelmektir. Göçmenlerin entegrasyonunun nasıl gerçekleştiğinin tespit etmekte, öncelikle entegrasyon kavramının muğlaklığından kaynaklanan güçlük ile birlikte kavramın içeriğinin taşıdığı siyasal anlamın getirdiği zorluklar mevcuttur. Bu nedenle entegrasyonun seviyesini ölçmeye yardımcı olacak belirli göstergeler etkilidir. Unutulmaz'ın (2016) Castles'den aktardığı entegrasyon alt dalları ve göstergeleri tablosuna göre, *Akademik ve Mesleki Eğitim ile İstihdam Entegrasyon Göstergeleri* arasında, eğitim, yüksek akademik eğitime erişim ve tamamlama istatistikleri, kendi ülkesinde kazandığı dereceleri geçerli saydırabilme istatistikleri ile dil öğrenim ve dil kullanma becerisi gibi göstergeler yer almıştır (Castles vd. 2002:131-132'de akt. Unutulmaz, 2016:143-144-145). Bu göstergelerinde ifade ettiği gibi eğitim doğrudan tek bir faktör içerisinde ele alınamaz aynı zamanda diğer bütün entegrasyon şekillerini etkilemede oldukça belirleyicidir. Yani entegrasyon topyekûn toplumsal kaynaşma içeriyor ise bunun sosyal, kültürel, siyasal, hukuksal ve istihdam ile ilgili boyutlarında eğitim hakkı ve boyutu doğrudan etkilidir. Çalışmada, bu bağlamda entegrasyon için eğitimin öneminin farkında olarak, yükseköğrenim düzeyindeki Suriyeli öğrencilere odaklanılmıştır.

Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacılar arasında gençler ve çocuklar çoğunluktadır. Bu grubun eğitim olanaklarından yararlanması için Türkiye sürecin başından itibaren acil düzenlemelerde bulunmuştur. Bununla birlikte çalışmanın kapsamı içerisinde yer alan yükseköğrenim süreci ile ilgili olarak Türkiye bölgesel olarak bir merkez haline dönüşmeye çalışmaktadır. Bu anlamda sahip olduğu kültürel birikim ile popülerliğinin arttığı görülmektedir

⁷ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=113713

(Yardımcıoğlu vd., 2017, s. 206)⁸. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)'un 2017-2018 istatistiklerine göre, yabancı uyruklu öğrenci sayısı toplam 125,138'dir. Yine 2017-2018 verilerine göre Türkiye'deki üniversitelerde öğrenim gören 20,701 Suriyeli öğrenci bulunmaktadır⁹. Türkiye, Suriye krizinden çok önce, eğitimde uluslararasılaşma amacı ile üniversitelerinin kapısını uluslararası öğrencilere açmıştır. Böylece uluslararası öğrencilerin sayısındaki artış üniversitelerin kozmopolit bir hale gelmesini sağlamıştır. Aynı zamanda üniversitelerin bulunduğu kentler için de farklılıklarla birlikte yaşama kültürüne katkı sağlamaktadır. Bu birliktelik beraberinde yabancı düşmanlığı, ırkçılık, ayrımcılık, ötekileştirme gibi konuları önemli hale getirmiştir. Bu açılardan bakıldığında uluslararası öğrenciler ve bu öğrencilerin yaşadığı sorunlar, sadece yükseköğretimin uluslararasılaşmasının dışında siyasal ve toplumsal değerler ile ilgilidir. Bunun yanı sıra konunun diğer bir boyutu küresel sistemin göç ve yasadışı göç gibi siyasal konuların eğitim sistemine etkisidir (Demirhan, 2017, s. 556). Bu son bağlam çerçevesinden baktığımızda Suriyeli gençlerin yükseköğrenim süreci, farklı boyutları ile ele alınmasının gerekliliği öne çıkmıştır.

Türkiye'deki akademik yazımda Suriyeliler başta olmak üzere yabancıların durumunu ele alan çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmaların pek çoğu Türkiye'deki Suriyelilerin yaşadıkları sorunlar, hukuksal durumları ve göç hareketinin yönüne yoğunlaşmış olmasına karşılık eğitim üzerinden yapılanlar sınırlıdır.¹⁰ Bu açıdan çalışmada, Suriyelilerin entegrasyonu için uygun kamu

⁸ Türkiye'deki yabancı öğrencilerin eğitimi için 1992 yılından beri Türkiye bursları programı yürütülmektedir. Bu süre içerisinde yıldan yıla değişmesine karşılık Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin dağılımına bakıldığında birinci sırada, Orta Asya sonrasında sırasıyla Balkanlar, Ortadoğu ve Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerdir (Ercan, 2012:6).

⁹ Suriyeli öğrenciler ve eğitimleri ile ilgili diğer veriler için bkz: <https://istatistik.yok.gov.tr/>

¹⁰ Bu konu ile ilgili yapılan bazı çalışmalar için bkz: Buz, S.(2008), Türkiye'deki Sığınmacıların Sosyal Profili, Polis Bilimleri Dergisi c.10 (4), ss.1-14., Deniz, O. (2009), Mülteci Hareketleri Açısından Van Kentinin Durumu ve Kentteki Mültecilerin Demografik Profili, Doğu Coğrafya Dergisi, s.22., Ercoşkun, B.(2015), "Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Etkileri", İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul., Kap, D.(2014), "Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları", Akademik Perspektif – Aralık., Kaya, İ.(2015), Yılmaz, E. Esra, "Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu, Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri", SETA Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Tunç, Ş. A.(2015), "Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme", TESAM Akademi Dergisi, Temmuz, S/2 (2). 29 – 63. Uzun, A.(2015), "Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi, S/ 1, Ankara Barosu Dergisi.

politikaları üretmenin gerekliliğinden yola çıkarak, uzun süreli bir politika oluşturmaya odaklanmakta ve öncelikle var olan durumun analizini yapmayı hedeflemektedir. Dolayısıyla ilk bölümde, Suriyelilerin hukuki durumu incelenmiştir. İkinci bölümde eğitim entegrasyonu olarak yükseköğrenim sistemi içerisinde Suriyeliler başta olmak üzere yabancı uyruklu öğrencilerin konumu ele alınmıştır. Üçüncü olarak çalışmanın yöntemi ve çalışma kapsamı hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölümde ise Türkiye’de en çok Suriyeli öğrencinin bulunduğu üniversitelerden biri olan, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nde yapılan alan çalışmasının bulguları analiz edilmiştir.

Türkiye’deki Sığınmacılar İle İlgili Hukuki Çerçeve

En genel anlamında sığınma hakkı temel bir insan hakkı olarak, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nde yer almaktadır. Bu beyanname “Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır” (m. 14) ibaresi yer almıştır. Türkiye taraf olduğu 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi ile mültecilere ilişkin genel bir hukuki durum çizmiştir. Bu sözleşme ile mültecinin tanımı şu şekilde açıklanmıştır:

“Ülkesinde meydana gelen olaylar sonucunda ırkı, dini, milliyeti, belirli bir sosyal gruba üyeliği ve politik düşünceleri nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişidir”.

Türkiye kendi göç ve iltica düzenlemelerini 1994 tarihli İltica ve Sığınma Yönetmeliği’ne göre yürütmektedir. Türkiye’ye Avrupa ülkelerinden gelen kişiler “mülteci” olarak tanınırken ve üçüncü bir ülkeye gitme işlemleri yürütülürken, Avrupa dışı ülkelere (Ortadoğu, Afrika) gelenler “sığınmacı” olarak kabul edilmekte ve Türkiye’de geçici ikamet edebilmektedir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, Suriye’de yaşanan savaş ve şiddet olayları nedeniyle, Türkiye’ye göç etmek zorunda kalan ve Türkiye’de kurulan çadır kentlerde barınmaları sağlanan Suriyeli vatandaşlar mülteci ya da sığınmacı statüsüne sahip değillerdir. Ancak Türkiye’de “geçici koruma” altına alınmış

kişilerdir. Avrupa Birliği (AB)'nin, 20 Temmuz 2001 tarih ve 2001/55/EC sayılı Kitleysel Sığınmalarda Geçici Koruma Yönergesinin tanımlar başlıklı 2'nci maddesinde “geçici koruma” şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Üçüncü ülkelerden gelen ve kendi ülkelerine dönemeyen yerinden edilmiş kişilerin kitleysel sığınması ya da yakın bir kitleysel sığınma tehlikesi durumunda, özellikle de sığınma sisteminin bir akınla, etkili işleyişi olumsuz biçimde etkilenmeksizin başa çıkamayacağına dair bir riskin bulunması durumunda, ilgili kişilerin ve koruma talep eden diğer kimselerin menfaatleri doğrultusunda bu tür kişilere acil ve geçici koruma sağlanması” dır.

Kısaca hukuki konuları bu maddeler üzerinden şekillenen Suriyeli sığınmacılar için Türkiye’de yaşadıkları entegrasyon süreci sosyal boyutuyla ele alındığında eğitim deneyimleri oldukça önemlidir. Eğitim tek başına bireyin kendi kişisel deneyimlerinden kaynaklanan bir sorun olmamakta aynı zamanda öğrencilerin ve ailelerinin sosyal ve ekonomik durumları ile duygusal durumları ile de ilgilidir. Bu bağlamda çalışma alan verileri ile Türkiye’deki Suriyeli gençlerin üniversite eğitimi sürecindeki deneyimlerine, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi örneği üzerinden ulaşılması hedeflenmektedir.

Yüksek Öğrenim Sistemindeki Suriyeli Öğrencilerin Deneyimleri

Türkiye’de yabancı uyruklu öğrencilerin yükseköğretim sistemi içerisinde yaygın olarak artış sürecini, 1980 sonrası yaşanan küreselleşme temelli değişimin bir sonucu olarak değerlendirmek mümkündür. Yabancı uyruklu öğrencilerin, önceleri üniversite eğitimlerini kendi istekleri ile Türkiye’de yapmayı tercih ettiklerini sonrasında ise Dünya ve Türkiye genelinde yaşanan siyasi krizlerin etkisi, uygulanan dış politika ve dönemin siyasi kaygıları ile teşvik edilmişlerdir. Türkiye’de son dönemde ise en çok Ortadoğu’da yaşanan krizlerin sonucundaki zorunlu göç sebebiyle eğitim hakkından yararlanmayan yabancı uyruklu öğrencilere imkanlar tanımıştır. Türkiye’de 608.135 göçmen öğrenci eğitim görmektedir. Bu sayının 39.556’sı ise Suriyeli olmayan göçmen çocuklardır. Eğitimin %39’u Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) verilmektedir (Çoşkun ve Emin, 2018, s. 4). Bunun yanı sıra Suriyeliler de dahil yabancılara yönelik olarak kamplarda Türkçe kursları düzenlenmiştir. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından organize edilen Türkçe

kurslarında, atanamayan Türk Dili ve Edebiyatı ve Türkçe öğretmenleri görev almakta, kurslara Türkçe öğrenmek isteyen ve kamplarda yaşayan lise mezunu Suriyeli öğrenciler kabul edilmektedir (Büyükkız ve Çangal, 2016, s. 1417). Tabii bu eğitimler daha çok kamplarda yaşayanlar için geçerli olduğundan üniversite eğitimine katkılar az olmaktadır.

Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin, sadece yükseköğretim değil genel olarak eğitim sorunları ile ilgili bazı düzenlemeler yapılmıştır. Suriyelilerin eğitimlerine devam edebilmeleri, normal yaşamlarını sürdürmeleri ve ülkelerinde yaşadıkları iç karışıklıkların sonucundaki travma halinden çıkmalarına da katkı sağlamaktadır. Yükseköğretim düzeyindeki yabancılar ile ilgili düzenlemelere bakıldığında Türkiye, 1990'lı yıllardan itibaren bu alanda yer almaya başlamıştır. Özellikle Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılması ile bölgedeki genç nüfus bu süreci tetiklemiştir. Türkiye, bağımsızlığını kazanan Türki Cumhuriyetler ile kardeş ülke olduğunu kabul ederek, kültür, ekonomi ve eğitim alanlarında iş birliği kurabilmek adına projeler geliştirmiştir. Bu bağlamda ilk olarak, Türki Cumhuriyetler olarak kabul edilen ülkelerdeki gençler, 1991 yılından itibaren Türk Dünyası Öğrenci Projesi kapsamında lise ve üniversitelerde okumak amacıyla ülkemize gelmeye başlamıştır. Böylece hedeflenen Türki Cumhuriyetlerindeki gençlere Türkçeyi öğretmenin yanı sıra Türk kültür ve eğitim sistemini tanıtmak ve bu sayede hafızalarını yenilemektir. İkinci olarak, Türkçenin diğer dünya dillerinden biri olarak daha çok konuşulmasını sağlayarak, Türkçe öğrenimini cazip hale getirmektedir. Bunun dışında üçüncü olarak karşımıza, sadece bu ülkelerden değil başta Suriyeliler olmak üzere diğer Arap ülkelerinden gençlerin de yükseköğrenim görmek üzere ülkemize geldiği bilinmektedir. Bunun en önemli sebebi, 2011 yılında Arap devrimi ya da Arap ayaklanmaları olarak da bilinen ve dört diktatörün devrilmesiyle sonuçlanan Arap Baharı adıyla ortaya çıkan protestolardır (Zavalsız ve Gündoğ, 2017, s. 3169).

Suriyelilerin süreci diğerlerinden farklı olarak gönüllü olmaktan öteye zorunlu bir durumun neticesi olarak şekillenmiştir. Suriye'de 2011'den itibaren yaşanan iç karışıklıklar sadece can güvenliği sorunu yaratmamış ayrıca hak ihlallerini de gündeme getirmiştir. Bu süreçte, Suriyelilerin diğer temel haklarının yanı sıra eğitim alma hakları da gasp edilmiştir. Suriyelileri

geçici bir süreliğine burada olacakları düşüncesi giderek değişmiş ve kalıcı bir hal almıştır. Uygulanan açık kapı politikalarının yanı sıra artık Suriyelilerin vatandaşlık edinmeleri ve göçmen olarak yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik politikalar üretilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Yukarıda ifade edilen Türkçe kurslarının dışında, 2012'de Suriye'den Türkiye'ye gelmiş ve Suriye'de bir üniversiteye kayıtlı olan öğrencilerin bir yıllık TÖMER eğitimi almaları sonucunda ilgili bölümlere yerleştirilecekleri ve üniversite eğitimlerini sürdürebilecekleri kararı alınmıştır (Seydi, 2014, s. 281). Böylece maruz kaldıkları zorunlu göç nedeni ile eğitim hakkını kullanamayan ya da üniversite eğitimini yarım bırakanların mağduriyeti acil olarak çözüme kavuşturulmak istenmiştir. YÖK Eylül 2012'de Türkiye'nin Suriye sınırına yakın olan yedi üniversitesinin rektörlerine özel öğrenci konusunda bir yazı göndermiştir. Buna göre Türkiye'ye sığınan Suriyeli mültecilere 2012-2013 yılına mahsus özel öğrenci olarak ders alabilme hakkı tanındığı ifade edilmiştir (Seydi, 2014, s. 285).¹¹ YÖK'ün Suriyeli üniversite öğrencileri ile ilgili bir diğer kararı bu öğrencilerin program süreleri içerisinde öğrenimlere devam edenlerin ve yeni kayıt yaptıranların öğrenim ücretinin yatırmayacakları karardır. Bu karar bakanlar Kurulu Kararı'nın 4. Maddesi konulu, 57802651/1008 sayılı genelgesinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. YÖK bundan sonra 09 Ekim 2013 tarihinde aldığı kararla Suriye ve Mısır Ülkelerinden Yurdumuzda Bulunan Yükseköğretim Kurumlarına Yatay Geçiş kararı almıştır ¹². Bir diğer düzenleme, YTB'nin yürüttüğü programlardır¹³. 12 Ekim 2013'deki burs ilanı Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Bursu Başvuruları, ülkemizde bulunan lise diploması olan ve Türkiye'de lisans eğitimi almak isteyen öğrencilere verilmek üzere oluşturulmuştur. Ayrıca bursun içeriğinde adaylara yurt, barınma ve aylık bursu imkânı tanınmaktadır. Burs ile Suriyeli öğrencilerden üniversite aşamasındakilerin, büyük oranda ihtiyaçları karşılanmıştır.¹⁴ 2014

¹¹ Bu düzenlemeye karşılık özellikle Türk öğrencilere ve ayrıca Anayasa'nın 130. Maddesinde yer alan özerklik şartına aykırı olduğu yönünde pek çok itiraz gelmiştir. Bu konuda bkz: TBMM web sitesi, Suriyeli öğrenciler ile ilgili soru önergesi, Ekim 2012.

¹² Bu konuda alınan karar için bkz: <http://yok.gov.tr/duyurular>.

¹³ YTB tarafında yürütülen Türkiye Bursları ile öğrencilerin başvurularını ön elemeye tabi tutarak kurum adına elemeler yapmaktadır. Böylece hedeflenen en iyi öğrencilerin seçilip Türk üniversitelerinde eğitim almalarının sağlanmasıdır (Yardımcıoğlu vd., 2017, s. 207).

¹⁴ T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları, <https://www.ytb.gov.tr/>, Erişim tarihi: 12.05.2018.

yılında çıkarılan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile yabancı göçü ile ilgili olarak geçici koruma rejimi düzenlenmiştir. Geçici koruma ile ilgili gerekli düzenlemenin yapılması yetkisi ise Bakanlar Kurulu'na verilmiştir. Suriyelilerin durumu bu bağlamda mülteci ya da sığınmacı kavramlarından farklı olarak “uluslararası korumaya ihtiyaç duyulan kişiler” olarak tanımlanmıştır. Böylece Türkiye'nin coğrafi sınırlama ile ilgili düzenleme yetkisi Suriyelilerin bu yeni durumundan ötürü fiilen ortadan kalkmıştır.

Yöntem

YÖK'ün, 9 Mart 2017'de, Hata'yda gerçekleştirdiği “Türk Yüksek Öğretim Sisteminde Suriyeli Öğrenciler” başlıklı konferansının sonuç bildirgesine göre, Suriyeli üniversite öğrencilerinin sayısı son yıllarda hızlıca artmış ve yaklaşık on beş bine ulaşmıştır. Ayrıca aynı toplantının istatistiklerine göre, “Türkiye Bursları” kapsamında eğitim gören Suriyeli öğrenci sayısı 3473'tür. Bu sayının içinde diğer destekler ile eğitimini tamamlamaya çalışan öğrenciler dahil değildir. Üniversiteler arasında Suriyeli öğrencilerin en yoğun olarak bulunduğu üniversiteler, 1680 öğrenci ile Gaziantep üniversitesi, 1000 öğrenci ile İstanbul Üniversitesi, 927 öğrenci ile Karabük Üniversitesi¹⁵ iken diğerleri sırasıyla Mersin, Kahramanmaraş Sütçü İmam, İnönü, Çukurova, İstanbul Aydın, Yüzüncü Yıl ve Sakarya Üniversiteleridir. Bu sıralamadan anlaşılacağı üzere Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Suriyeli öğrencilere önemli bir ev sahipliği yapmaktadır. Buna karşılık Van'daki Suriyelilerin sayısı 1,848'dir. Diğer üniversitelerin bulunduğu şehirlerde öğrencilerin yanı sıra o şehirlerde yaşayan Suriyeli sayısı da oldukça fazladır. Ancak Van'da üniversite öğrencilerinin çoğunun ailesi burada yaşamamasına rağmen, Suriyeliler sadece üniversite için Van'a gelmişlerdir. Burada üniversitenin tercih edilmesini, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin sahip olduğu avantajların bir sonucu olarak değerlendirmek mümkündür. Buna göre, Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin tarihçesine kısaca değinecek olursak genel bir çerçeve çizme imkânına sahip olabiliriz. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 6 Kasım 1981 tarihinde 2447 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun çıkarılmasından yaklaşık 8,5 ay sonra 20 Temmuz 1982 tarihinde kurulmuştur. Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde 14 Fakülte, 4 Enstitü, 11 Yüksekokul

¹⁵ Bu konuda bir çalışma için bkz.: Zavalısız, Y ve Gündoğ, E. (2017). “Yabancı Uyrıklı Öğrencilerin Sosyo-Kültürel Entegrasyonu (Karabük Üniversitesi Örneği)”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*.

ve 19 Uygulama ve Araştırma Merkezi mevcuttur. 16.565 Lisans, 3.289 Yüksek Lisans, 441 Doktora öğrencisi olmak üzere toplam 27.048 öğrenci¹⁶ ile Van Gölü kenarında kurulmuş, şehir merkezine 15 km mesafede olan kampüste eğitim vermektedir. Oldukça eski ve köklü bir geleneğe sahip olan Yüzüncü Yıl Üniversitesi Suriyeli öğrencilerin bu mağduriyetlerine de sessiz kalmamıştır. İlk etapta YTB burs programı kapsamında 460 Suriyeliye Gaziantep, Yüzüncü Yıl ve Korkut Ata Üniversiteleri başta olmak üzere eğitim, devlet yurtlarında barınma ve aylık 300 TL burs ödemesi yapılacağı açıklanmıştır. Bu öğrenciler öncelikle TÖMER'de dil eğitimi de almışlardır¹⁷. Çalışmanın gerçekleştiği 2015 yılının verilerine göre 242 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu sayı yıllara göre artarak devam etmiştir. 2017-2018 verilerine göre ise Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde okuyan yabancı uyruklu öğrenci sayısı 773'tür.

Çalışmanın yöntemi hem niceliksel ve hem de niteliksel tekniklere dayalı olarak yapılandırılmaya çalışılmıştır. Bu anlamda karma bir yöntem benimsenmiştir. Bu sayede çalışmanın tanımlayıcı/betimleyici yönünün yanında, çözüm üretebilen bir nitelik kazanması amaçlanmıştır. Çalışmanın veri toplamaya dayanan alan çalışması kısmında iki teknik izlenmiştir. Birincisi anket tekniğidir. Buna göre yarı-yapılandırılmış anketler ile Suriyeli öğrencilere uygulanmıştır. İkincisi ise yarı yapılandırılmış formların uygulanması için görüşmecilere ulaşmada kullanılan iz sürme tekniğidir. Öğrencilerin ortak bir veri tabanında bilgilerine ulaşılması kişisel verilerin ve bilgilerin kullanılmasının sakıncasından kaynaklı olarak mümkün olmadığından bu teknik izlenmiştir. Öğrencilerin daha önce kendi aralarında kurdukları öğrenci topluluğu ve bu toplulukta görev alan öğrencilerin arasındaki ilişkilerin güçlü olması anketin uygulanacağı kişilere ulaşmayı kolaylaştırmıştır. Ancak bazı Suriyeli öğrencilerin kendi durumlarını çok fazla dile getirmek istememeleri ve güvenlik kayguları nedeni ile anketler gerçekleşmemiştir. Sorular hazırlanırken, sosyal uyum ve eğitim gibi konulara bağlı ölçekler araştırılmış, ancak doğrudan çalışmanın hipotezine destekleyen ölçekler belirlenememiştir. Bundan dolayı, özgün soru formları hazırlanmış ve ölçeklendirme yapılmıştır. Yine ölçeğin içerdiği soruların güvenilirliğini sağlamak için öncesinde "pilot bölge" uygulaması yapılmış ve sorular test edilmiştir. Soruların genel bilgileri

¹⁶ https://test.yyu.edu.tr/images/files/2015_2019StratejikPlan.pdf , Erişim Tarihi: 01.08.2017.

¹⁷ <http://www.hurriyet.com.tr/460-suriyeli-ogrenci-turkiye-de-okula-basliyor-25024262> , Erişim tarihi: 26.07.2017.

içeren kısımları kapalı uçlu sorular olarak formüle edilirken, bunun yanı sıra geleceğe yönelik öngörülerini sorgulayan sorular yapılandırılmamıştır. Sorular likert tipi ölçek ile kurgulanmıştır. Anketlerin uygulanmasında doğrudan yüz-yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Böylece hem anket sorularının daha iyi anlaşılması sağlanmış hem de anketin güvenilirliği artmıştır.

Çalışmanın evrenini, Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde farklı yükseköğretim fakülte ve enstitülerde eğitim alan Suriye kökenli öğrenciler oluşturmaktadır. Ön bulgular sonucunda 2014-2015 eğitim döneminde Yüzüncü Yıl Üniversitesi fakülte, meslek yüksekokulu ve enstitülerinde 65 öğrenci kendi imkânı ile bursuz olarak, 177 öğrenci ise burslu olmak üzere toplam 242 öğrenci okumaktadır. Bu öğrencilerin meslek yüksekokulu fakülte, enstitülere göre dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 1: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesine Kayıtlı Suriyeli Öğrencilerin Bölümlere Göre Dağılımı

Meslek Yüksek Okul, Enstitü, Fakülte	Bursuz Öğrenci Sayısı	Burslu Öğrenci Sayısı
Diş Hekimliği Fakültesi	3	5
Eczacılık Fakültesi	9	5
Eğitim Fakültesi	1	33
Edebiyat Fakültesi	4	17
Fen Fakültesi	4	14
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	2	35
İlahiyat Fakültesi	3	5
Mühendislik Mimarlık Fakültesi	11	28
Tıp Fakültesi	11	3
Özalp Meslek Yüksek Okulu	4	
Van Meslek Yüksek Okulu	1	7
Van Sağlık Hizmetleri MYO	4	-
Van Sağlık Yüksek Okulu	-	23
Veteriner Fakültesi	1	2
Ziraat Fakültesi	6	-
Sosyal Bilimler Enstitüsü	2	-
TOPLAM	65	177

Çalışmanın evrenini bu veriler çerçevesinde 242 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın evreni bu rakam olduğu düşünüldüğünde oldukça küçüktür. Ayrıca sonlu bir evrendir. Bununla birlikte araştırmanın konusunu oluşturan Suriye kökenli Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrenciler heterojendir. Bu gerekçeler ile birlikte evrenin tamamının, araştırmaya dahil edilmesine karar verilmiştir. Çalışmanın örnekleme ile evreni aynı olduğunda görüşme yapılması planlanan öğrenci sayısı 242'dir. Ancak bazı öğrencilerin anketi uygulamayı ret etmeleri bazılarının ise kayıtlı oldukları halde üniversitede olmamaları nedeni ile çalışmanın 197 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada toplanan yarı-yapılandırılmış soru kâğıtları sonuçları sosyal bilimler için istatistik paketi İngilizce kısaltması ile SPSS (*Statistical Packages for the Social Sciences*) programı yardımıyla analiz edilmiştir. Birbirleri ile korelasyona sahip değişkenler arasındaki ilişki ayrıca analiz edilmiştir.

Anketin ilk bölümünde, örnekleme dahil edilmiş olan Suriyeli öğrencilere ilişkin sosyo-ekonomik köken bilgilerine (yaş, cinsiyet, dil, din, eğitim, meslek, gelinen ülke, göç nedeni ve benzeri) yönelik sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümdeki sorular, bu öğrencilerin Türkiye'de buldukları sürede yaşadıkları sosyal, ekonomik, kültürel ve eğitim olanakları temelindeki sorunlarını tespit etmeye yöneliktir. Üçüncü bölümde ise bu kişilerin beklentilerini ve çözüme yönelik önerileri ortaya koymaya çalışan açık uçlu sorulardan oluşmuştur. Buna uygun olarak çalışmanın temel hipotezleri Suriyeli öğrencilerinin mevcut durumlarını, yaşadıkları sorunları ve eğitim sürecindeki beklentileri üzerine odaklanmaktadır. Çalışmanın temel hipotezi, "Suriyeli öğrencilerin üniversite eğitiminde sorunlar yaşamaktadırlar" şeklinde ifade etmek mümkündür. Buna göre temel sorun alanları şu şekilde belirlenmiştir: Bunlardan ilki sosyal yaşam temelinde, insan ilişkileri ve arkadaşlık ilişkilerine yönelik bulgulardır. İkinci olarak ekonomik sorunların ve değişen yaşam koşullarını ele alan ve Türkiye'ye gelişleri ile birlikte karşılaştıkları zorlukları ele alan bulgulardır. Üçüncü olarak özellikle üniversite öğrencisi olmalarından kaynaklı olarak üniversitedeki eğitimleri, dil ve akademik başarılarını ele alan ve bu sonuçları ortaya koymayı hedefleyen bulgulardır. Çalışmada da eğitimin entegrasyondaki öneminden yola çıkarak, üçüncü sıradaki bulgulara bakılmıştır. Ancak öncelikle alan çalışmasının genel özelliklerini daha yakından anlamak ve

analizleri gerçekleştirmek için Suriyeli öğrencilerin demografik bilgilerine bakmak yerinde olacaktır.

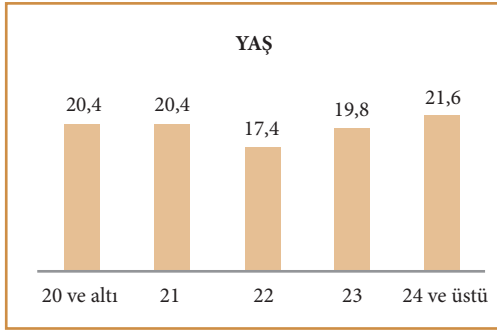
Alan Çalışmasının Bulguları

Her alanda olduğu gibi yabancı öğrencilerin geldikleri üniversitede başarı sağlayabilmelerinde belirli faktörler öne çıkmaktadır. Bunların başında Türkçeyi kullanmada başarılı olup olmadıkları ve aldıkları eğitimi hangi derecede başarılı olarak sonuçlandırdıkları gelmektedir. Bu göstergelerin yanı sıra eğitim sürecinde aldıkları destek ve rehberlikler ile derslerin verilisindeki yöntemler, sınıf içinde katılımın sağlanıp sağlanmadığı etkilidir. Grup çalışması, soru sorma ile birlikte sözlü veya yazılı düşüncelerin ifade edilmesi en az dilin kullanılması kadar entegrasyonda etkili unsurlardandır. Yabancı uyruklu bir öğrenci için geldiği ülkenin dilini bilmemesi onu akademik olarak zorlamanın yanı sıra başarısını ve günlük yaşamında da etkilidir. Aslında bu ikili bir etkidir. Bir öğrenci dil konusunda sorun yaşadığı anda dersi dinleme, derse katılım konularında sıkıntılar ortaya çıkacaktır. Ayrıca ders çalışırken zorlanacak ve diğer öğrencilerden daha fazla vakit harcayacaktır. Bu durum kişinin hem okula hem de sosyal yaşamındaki katılımını sınırlandırmasına neden olacaktır. (Dutchin, 1974, akt. Ercan, 2012, s.11). Bu bağlamda çalışma örneklemini olarak seçilen Van Yüzüncü Yıl Üniversitesindeki Suriyeli öğrencilerin de karşılaştıkları en önemli sorunların başında dil ile başlayan sonrasında farklı problemler ile ilerleyen sorunların olduğunu görmek mümkündür. Çalışmada öğrencilerin demografik ve sosyo-ekonomik göstergelerinden başlayarak elde edilen sonuçlar aşağıdaki grafik ve tablolar yardımı ile sunulmuştur.

Öncelikle anketin uygulandığı Suriyeli öğrencilerin yaş dağılımına bakacak olursak, %20.4'ü 20 yaş ve altı, %20.4'ü 21 yaş , %17.4'ü 22 yaş , %19.8'i 23 yaş ve %21.6'sı 24 yaş ve üstüdür. Dolayısıyla öğrencilerin yaş dağılımı bize Türkiye genelindeki Suriyelilerin genç bir nüfus olduğu fikrini güçlendirmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin %20,4'ünün 20 yaş ve altı olması aslında üniversite çağında olan diğer yaş gruplarının eğitiminin ertelendiğinin göstergesidir. Ama genel olarak öğrenciler beklenen yaşlarında üniversite eğitimi ortamındadırlar. Öğrencilerin cinsiyete göre dağılımına baktığımızda

Suriyeli öğrencilerin, %56'sı kadın, %44 ise erkektir. Bu dağılım Türkiye geneli Suriyeli öğrenci oranları ile de orantılıdır¹⁸. Örneklemin demografik bilgilerini açıklamak amaçlı olarak sorulan sorulardan biri de uyruğunuz nedir sorusu olmuştur? Buna göre Suriyeli öğrencilerden %68 Arap, %23 Türkmen, %5 Kürt ve %4 Suriye kökenli olduğunu ifade etmiştir. Ankete katılan Suriyeli öğrencilerin bölgelere göre dağılımına bakıldığında Halep, Humus, İdlib, Lazkiye şehirleri öne çıkmaktadır.

Grafik 1: Suriyeli Yaşa Göre Dağılımı

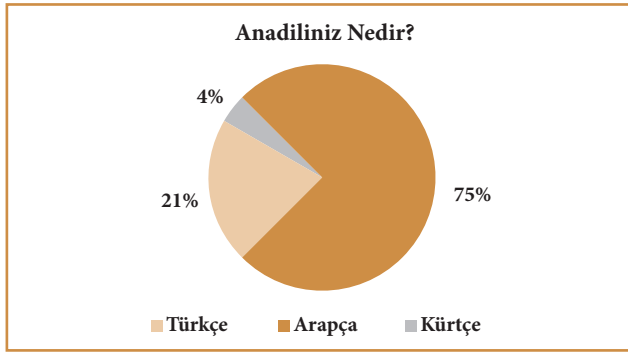

Aşağıdaki grafikte Suriyeli öğrencilerin ana dilleri sorulmuştur. Grafikten de anlaşılacağı üzere %75 gibi büyük bir oran için Arapça, %21 için Türkçe anadildir. Bu oranı etnik köken oranları ile paralel olduğunu söyleyebiliriz. Demografik yapıya yönelik bir diğer soruda ise görüşmecilere anadil dışında bildikleri diller sorulmuştur. Buna göre ankete katılanların %37'si Türkçe, %33'ü Arapça ve %30'u İngilizce bildiğini ifade etmektedir. Burada akademik alandaki başarıda ana dilin ve ikinci bilinen dilin etkisi olduğunu söyleyecek analizler yapma imkânı oluşmuştur. Ankete katılan Suriyeli öğrencilerin, fakülte ve bölümlere göre dağılımı konusunda daha önce bir tablo verilmişti. Bununla birlikte öğrencilerin sınıf olarak dağılımına göre, %21 1.sınıf, %20,4 2.sınıf, %28.1 3.sınıf, %26.3 4.sınıf, %3.6 yüksek lisans ve %0.6 doktora öğrencisidir. Sınıflara dağılımında lisans düzeyindeki öğrencilerin sayısının yüksek lisans düzeyindeki öğrencilerin sayısına oranla çok daha fazla olduğu

¹⁸ Türkiye geneli Suriyeli öğrenciler ile ilgili istatistikler için Erdoğan, M. (2017), "Elite Dialogue", Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Akademisyen ve Üniversite Öğrencilerinin Durumu, Sorunları ve Beklentileri Araştırması-2017, HUGO&IGAM ve Erdoğan, M. (2017), Suriyeliler Barometresi-2017, Yönetici Özeti (Taslak) bakılabilir.

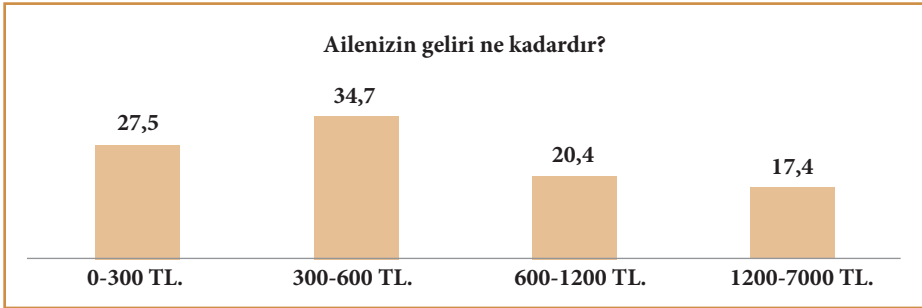
görülmektedir. Aynı zamanda en yüksek oranların üçüncü sınıfta olmasında Suriye'deki çatışmaların yoğunlaştığı 2012 sonrası sürecin ve Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikasının etkili olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte son yıllardaki düşüş öğrencilerin farklı tercihleri denemesinin ve başka ülkelere geçişin etkisinin bir sonucudur. Öğrencilere Türkiye'ye ne zaman geldikleri sorulduğunda da %74'ünün 2012-2013 yılları arasında demesi de bunun bir göstergesidir.

Grafik 2: Anadil Dağılımı

Suriyeli öğrencilerin sosyo-ekonomik yapılarına daha çok hakim olabilmek için yöneltilen soruların diğerleri ise aile ve gelir durumuna ilişkin sonuçlar olacaktır. Buna göre, Suriyeli öğrencilerin, ailelerinin gelir dağılımı aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi, %27.5'i 300 TL'den az, %34.7'si 300-600 TL arası, %20.4'ü 600-1200 TL arası, %17.4'ü de 1200-7000 TL arasındadır.

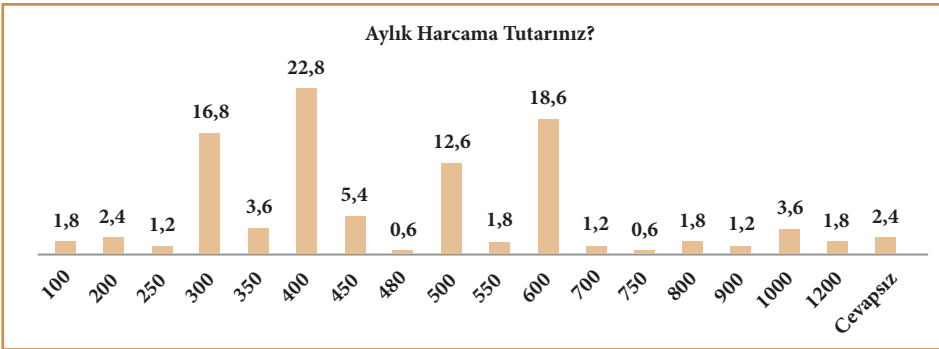
Grafik 3: Aile Geliri Dağılımı.

Yukarıdaki şekilde gösterdiği gibi ailelerin büyük bir oranı 300 ile 600 TL arası bir gelir düzeyine sahiptir. Çalışmanın bir diğer bilgisi Suriyeli öğrencilerin ailelerinin Suriye'deki gelir durumuna yönelik sorudur. Bu soruya verilen yanıtlara göre, %40.1 150-1000 TL arasında, %43.7 1000-3000 TL arasında, %14.4 3000-12000 TL arasında cevabını vermiştir, %1.8 ise cevap vermemiştir. Bu bağlamda aylık gelir düzeylerine bakıldığında, Suriyelilerin Suriye'de iken sahip oldukları gelir düzeyleri ve oranları Türkiye'ye gelmeleri ile birlikte düşmüştür. Bir diğer soruda ise Suriyeli öğrencilere, aile reisinin şu an yaptığı iş ile Suriye'deki mesleği aynı olup olmadığı sorulmuştur. Bu soruya %75 hayır, %15 evet cevabını vermiştir. Bu sonuca göre, Suriyelilerin gelir ve yaşam düzeylerindeki değişimin nedenlerinden biri olarak meslek değişimi olduğunu söylemek mümkündür.

Ekonomik koşullara yönelik sorular ile Suriyeli öğrencilerin yaşam şartları ile ilgili genel bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Böylece yükseköğrenim aşamasındaki sorunlarının tespiti mümkün hale getirilecektir. Aşağıdaki tabloda Suriyeli öğrencilerin aylık harcamaları, burs alıp almadıkları gibi genel durumlarının tespiti yapılmak istenmiştir.

Grafik 4: Aylık Ne Kadar Harcama Yaparsınız?

Yukarıdaki grafiğe göre Suriyeli öğrencilerin aylık harcamalarının dağılımında dikkati çeken göstergeler %16,8'inin 300 TL, %22,8'inin 400 TL arasında harcama yaptıklarıdır. Bunun yanı sıra %1,8'i 1200 TL aylık harcama yaptığını ifade etmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin gelirleri sorulduğunda öncelikle burs programlarından aldıkları burs ile geçindiklerini

ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %79'u burs aldığını belirtmiştir.¹⁹ %79 burs alanların içerisinde %62.3'ü bursun yeterli olduğunu, %18'i ise yeterli olmadığını belirtmiştir. Ekonomik koşulları ve beklentileri arasındaki ilişkiye bakıldığımızda aylık harcama miktarı ile aldıkları burs arasında fark vardır. Bu farktan anlaşıldığı üzere öğrenciler burslarının bir kısmını ailelerine göndermektedirler²⁰. Bunun yanı sıra çalışmanın örnekleme ilişkin bir diğer bilgi öğrencilerin ailelerine ilişkindir. Suriyeli öğrenciler geleneksel ve kalabalık bir aileye mensuptur. Aynı zamanda anket bilgilerine göre ailelerin büyük bir çoğunluğu 6-9 kişiden oluşmaktadır. Ailelere ilişkin bir diğer soru ise ailelerinin yaşadığı yere ait bilgidir. Öğrencilerden %83'ü ailesinin Türkiye'de yaşadığını ifade etmiştir. Yine ailesi Türkiye'de yaşayanlara nerede barındıkları sorulmuştur. Ankete katılan Suriyeli öğrencilerin, %16.2'sinin ailesi Türkiye'de yaşamamaktadır. Ailesi Türkiye'de yaşayanların %1.8'i evde, %26.9'si kirada, %53.3'ü kampta ve %1.8'i yurt-barınakta yaşıyor cevabını vermişlerdir. Suriyelilerin yaşadığı zorunlu göç nedeni ile karşı karşıya kaldığı barınma probleminin bu verilere göre büyük oranda çözüldüğünü ifade etmek mümkündür. Türkiye genelinde Suriyelilerin kaldıkları yerlere baktığımızda çoğunluğun kamp dışında oldukları görülmektedir²¹. Bu sonuç genel bilgilerin aksinedir. Bu dönemde ankete katılan Suriyeli öğrencilerin, Türkiye'ye nasıl ve kimin aracılığı ile geldiniz sorusuna %44.9 Kaçak, %29.3 Yasal, %21.6 Türkiye Devleti ve %4.2 ise ÖSO-Suriye güçleri aracılığıyla geldikleri cevabını vermişlerdir. Suriyelilerin genel olarak buraya geldikten sonraki süreçte birkaç farklı yola ve prosedüre maruz kaldıklarını görmekteyiz. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) sorumluluğu altında kamplara yerleştirilmiş ve kendilerine kimlik verilmiştir. Diğer taraftan Türkiye'ye doğrudan pasaportla giriş yapanlar ise ikamet harcı alınmadan bir yıl süre ile geçici ikamet izin belgesi verilmiştir. Pasaportla giriş yapanlara kayıtlarını ise illerdeki Yabancılar

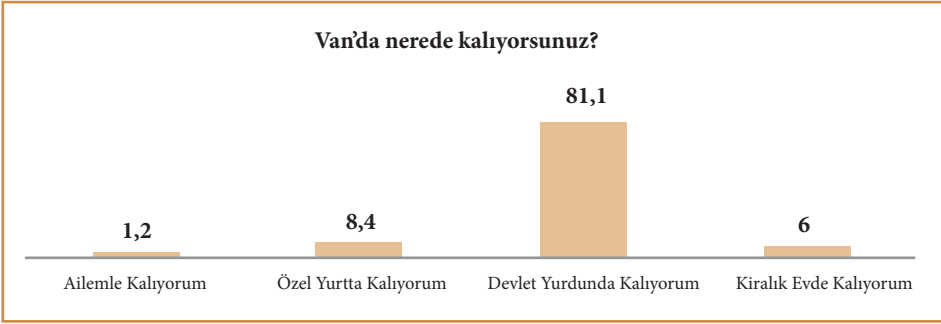
¹⁹ Türkiye Bursları kapsamında 2014 yılına kadar 500 Suriyeli öğrenci burs almış ve hali hazırda Türkiye'deki eğitimlerine devam etmektedir. Bu sayıya, 2014 yılında burs alan öğrencilere 1.026 öğrenci eklendiğinde, toplam Suriyeli öğrenci sayısı 1.526'ya çıkmıştır. Bu bursları alan öğrencilere, aylık burs, 1 yıl Türkçe eğitimi, konaklama, öğrenim harcı, genel sağlık sigortası ve ulaşım desteği sağlanmaktadır. Öğrenim ücreti desteği kapsamında ise 2014-2015 akademik yılında 1.500 Suriyeli öğrencinin eğitim ücreti karşılanmıştır. (www.ytb.org.tr, 2015).

²⁰ YTB programı ile Suriyelilere verilen aylık ödeme lisans öğrencileri için 2017 yılı burs miktarı 700 TL'dir (<https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/turkiye-burslari>).

²¹ Bu konuda istatistikler için bkz: http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

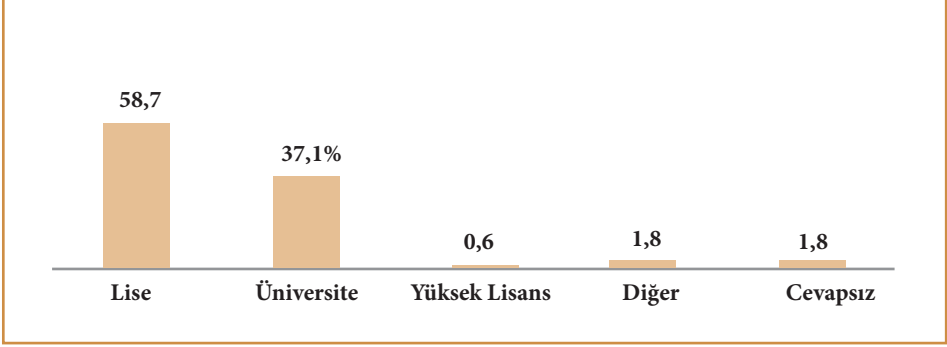
Şube Müdürlükleri yapmış ve kimlik belgesi vermiştir (Polat, 2015 s:6). Ayrıca Suriyeli öğrencilerin Van'da kaldıkları yeri sorduğumuzda %85 devlet yurdunda kalıyorum yanıtını vermiştir. Bu sonuçlar, Türkiye genelindeki diğer yabancı uyruklu öğrencilerde olduğu gibi Suriyeli öğrencilerinde barınma ile ilgili herhangi bir sorun yaşamadığını göstermektedir.

Grafik 5: Van'da Nerede Kalıyorsunuz?

Yukarıda da görüldüğü gibi %1,2'lik bir oran ailesi ile kaldığını ifade eder. Büyük bir oran devlet yurdunda kalmaktadır. Yurt imkanlarının bulunması Van'ı diğer şehirlerden daha avantajlı bir konuma getirmiş ve Suriyeli öğrenciler içinde yaşadıkları göç travmasını önleyici olmuştur. Buna karşılık, öğrencilerin ailelerinden uzakta olmaları Van'a uyum sağlamalarını güçleştirmektedir. Sonuç olarak barınma ile ilgili genel olarak öğrenciler bir sorun yaşamamakla birlikte barınma sorunlarını çözüm bulmalarında devletin imkanları dışındaki diğer faktörlerde yardımcı olmuştur. Burada özellikle sivil toplum kuruluşlarının etkili olması olasıdır. Çalışmanın alana ilişkin diğer bulguları dil, eğitim ve akademik başarıyı ya da başarısızlığı etkileyen faktörlerin neler olduğunun tespit edilmesine ve çözüme yönelik sorular olacaktır.

Grafik 6: Suriye’de En Son Aldığınız Eğitim Bilgisi

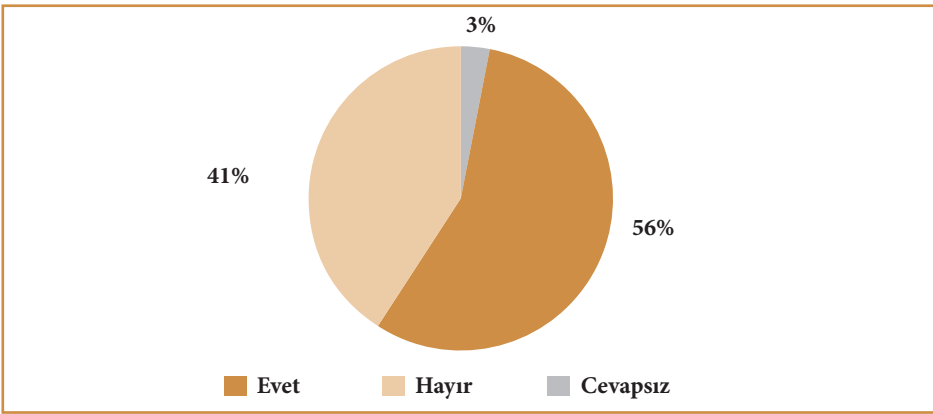

Ankete katılan Suriyeli öğrencilerin, Suriye’de en son aldıkları eğitim sorusuna %58.7 lise, %37.1 üniversite, %0.6 yüksek lisans , %1.8 diğer ve %1.8 i de cevapsız şeklinde cevap vermişlerdir. Ankete katılan öğrencilerin %58,7’si yani yarıdan fazlası üniversite eğitiminin tamamını burada gördüğü anlaşılmaktadır. Ancak %37,1’i ise üniversite eğitimine Suriye’de başlamış olup, burada devam ettiği anlaşılmaktadır. %37,1’lik oranın üniversite eğitime aynı bölümde devam edip etmediği, bu öğrencilerin sosyal entegrasyonunu etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkabilir. Bu faktörün anlaşılması için ankete katılan Suriyeli öğrencilere, Suriye’de okuduğunuz bölümle şu anda okuduğunuz bölüm aynı mı sorusu sorulmuştur. %41 hayır, %56 evet cevabını vermişlerdir. %3 ise cevap vermemiştir. Bu verilere bakıldığında %41’lik bölüm zaten Suriye’de üniversite eğitimine başlamış ve burada sürdürmek durumunda bırakılmış olanlardır. Bu nedenle liseden sonra üniversite eğitimi için gelen öğrenciler kendi istedikleri bölümleri tercih etme imkanına sahipken, Suriye’de üniversitede okuyan öğrencilerin burada belli bölümlere yerleştirilmeleri söz konusu olmuştur²². Bu durumun öğrencilerin başarısına etkisi üzerine bir değerlendirme yapacak olursak, ankete katılan Suriyeli öğrencilerin, Türkiye’ye gelirken kendi ülkemde aldığım eğitim durumuna

²² Alan çalışmasının başlangıcında araştırmacılar ilk defa karşılaşılan Suriyeli öğrencilerin bir bölümü üniversite eğitimine, Suriye’de yaşanan çatışma ortamından kaçması ile yarım bırakmak zorunda olan kişilerdi. Bu öğrencilerden edinilen bilgiye göre üniversite eğitimini yarım bırakan öğrenciler, Türkiye’ye geldiklerinden farklı bölümlere kayıt yapmak durumunda kalmışlardır. Örneğin, görüştülen öğrencilerden bir kısmı Suriye’de daha sayısal yeteneklerini öne çıkaran bölümlerde eğitim alırken buraya geldiklerinde sözel ağırlıklı bölümlere tercih etmek zorunda kalmış olmalarının kendileri için bir sorun olduğunu ifade etmişlerdir.

bakılmaması başarıyı düşürmüştür sorusuna %10.9 Hiç Katılmıyorum, %49.7 Katılmıyorum, %3.6 Kararsızım, %26.7 Katılıyorum ve %9.1 Çok Katılıyorum cevabını vermişlerdir. Burada herhangi bir başarısızlığın bölüm farklılığının etkisi olmadığı düşünülmesinde görüşmecilerin %50'den fazlasının zaten Türkiye'de üniversite eğitimine başlamış olmaları etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Grafik 7: Suriye'de Okuduğunuz Bölümle Şu Anda Okuduğunuz Bölüm Aynı mı?

Suriyeli öğrencilerin akademik ve eğitimsel başarılarını etkileyen en belirleyici faktörlerden biri de “dil” sorunudur. Dil bilmeme sorunu, hem sosyal iletişimde zorluklarla karşılaşılmasına hem de akademik yaşama etki edebilmektedir. Sakarya Üniversitesinde yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili yapılan bir çalışmada öğrencilerin akademik sorunları arasında birinci sırada %36,5 ile dersleri anlamada çektikleri güçlük yer almıştır (Yardımcıoğlu vd., 2017, s. 239). Öncelikle Suriyeli öğrencilerin ana dil ile ilgili sorularda büyük oranda Türkçe'yi sonradan öğrendiklerini anlamak mümkündür. Ankete katılan Suriyeli öğrencilerin, ne düzeyde Türkçe biliyorsunuz sorusuna %11 az , %46 orta, %27 iyi ve %16 çok iyi cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin büyük bir kısmı bu bağlamda kendisini ifade edebilecek oranda dil bildiğini ifade etmiştir. Ancak bu dilin yükseköğrenim eğitimlerini tamamlayacak ya da yetebilecek bir düzeye olup olmadığının da araştırılması önemlidir. Bunun için öncelikle örneklem grubuna yönelik bir diğer soru ise Türkçeyi nerden öğrendiniz sorusudur. %75 Okul-Kurs (TÖMER), %25 Aile cevabını

vermişlerdir. Burada ana dil sorusunun cevabı da karşılık bulmuştur. Buna göre anadili %21 Türkçe olan grup zaten dil sorunu ile karşılaşmamıştır. Burada Türkçeyi nerede öğrendikleri ile Türkçe bilme düzeyi arasındaki ilişkiyi Ki-Kare testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 2: Türkçeyi öğrenilen yer ile Türkçe bilme düzeyi arasındaki Ki-Kare Testi

Pearson Chi-Square 18.104 (0.000)		Türkçe Ne Düzeyde Biliyorsunuz?				Toplam
		Az	Orta	İyi	Çok iyi	
Türkçeyi nerede öğrendiniz?	Aile	2 4.8%	11 26.2%	16 38.1%	13 31.0%	42 100.0%
	Okul-Kurs (TÖMER)	17 13.6%	66 52.8%	29 23.2%	13 10.4%	125 100.0%
Toplam		19 11.4%	77 46.1%	45 26.9%	26 15.6%	167 100.0%

Yukarıdaki tabloya göre, Türkçeyi öğrenilen yer ile Türkçe bilme düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır. Türkçeyi ailesinin yanında öğrenenlerin %4.8'i az %26.2'si orta, %38.1'i iyi ve %31'i ise çok iyi bildiğini söylemektedir. Okul ve kursta Türkçeyi öğrenenlerin %13.6'sı az, %52.8'i orta %26.9'u iyi ve %15.6'sı çok iyi Türkçe bilmektedir. Bu durumda ailesinden Türkçe öğrenenler okul ve kursa göre daha iyi Türkçe bilmektedir. TÖMER eğitimi Türkçe öğrenmede yeterli derecede bir farklılık yaratmamaktadır. Toplamında %46,1'lik en yüksek oran orta düzeyde Türkçe bildiğini ifade etmiştir.

Öğrencilere verilen bir diğer önerme Suriyeli öğrencilere, aile dışında ve ana dili Türkçe olmayanlarının çoğunun gittiği kurs olan TÖMER ve burada aldıkları 6 ile 12 ay arasında değişen dil eğitimlerine ilişkin bazı önermelere karşı yargılarıdır. Örneklem grubunun %85'i TÖMER'de eğitim almıştır, %15'i TÖMER'de eğitim almamıştır. Bu soruya “evet” cevabını verenlerin aşağıdaki önermelere ilişkin tutumları ise tabloda verilmiştir:

Tablo 3: TÖMER eğitimi ile ilgili frekans analizi

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Çok Katılıyorum
TÖMER'de aldığımız Türkçe hazırlık derslerinin içerik ve kapsamını yeterli bulmuyorum	%2.1	%21	%2.1	%35	%39.9
TÖMER'deki Türkçe hazırlık derslerinin süresini yeterli bulmuyorum.	%2.1	%24.5	%3.5	%34.3	%35.7
TÖMER'de aldığımız Türkçe hazırlık dersleri içerisinde, eğitim alacağımız bölüm ile ilgili temel kavramların bulunması faydalı olacaktır.	%2.1	%3.5		%35.7	%58.7

Yukarıdaki tabloya göre Suriyeli öğrencilerin yarısından fazlası dil eğitimi için gittikleri TÖMER kurslarında Türkçeyi bir dil olarak öğrenme ve kullanma açısından sorunlar yaşamış ve süre olarak da kurs yeterli olmamıştır. Dil sorunu aynı zamanda insanlar arası ilişkileri de etkileyip etkilemediği önemli bir bulgudur. Ankete katılan Suriyeli öğrencilerin, insanlarla iletişim kurarken dilden kaynaklı problemler yaşıyorum sorusuna %45.5'i Hiç Katılmıyorum ve Katılmıyorum, %6'sı Kararsızım, %48.5'i Katılıyorum ve Çok Katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu verilere göre, öğrencilerin büyük bir bölümü böyle bir problemi yaşamadıklarını söylemişlerdir. Bunu bir sorun olarak görmemelerinde Van'da yerel halk ile iletişim kurarken Kürtçe'nin yeterli olması etkili olmaktadır. Her ne kadar ana dilleri Arapça bile olsa diğer yandan Kürtçe bilenler % 26 oranında oldukça yüksektir. Bununla birlikte Türkçe öğrenmiş olmaları bu iletişimi sağlamada imkânları artırmıştır. Bu bağlamda eğitim sürecinde öğrenme ve öğretme şekilleri, öğretmenlerin rolü ile birlikte sınıf içerisindeki etkinlikler belirleyicidir. Öğrencinin başarısında tek belirleyici faktörün sınavlar değil aynı zamanda diğer etkenlerdir. Akademik başarı için dersler dışında ödevler, raporlar, sunumlar ve sınıf içi

katılımda etkili olmaktadır (Yue, 2009, akt. Ercan, 2012, s.19).

Suriyeli öğrencilerin eğitim üzerinden öncelikli sorun alanlarının ve taleplerinin belirlenmesinde ve yine karşılaşılan zorlukların belirlenmesi adına bazı analizlerde bulunulmuştur. Buna göre öğrencilerin bölüm ve eğitim yaşamları ile ilgili değerlendirmeleri aşağıdaki gibidir.

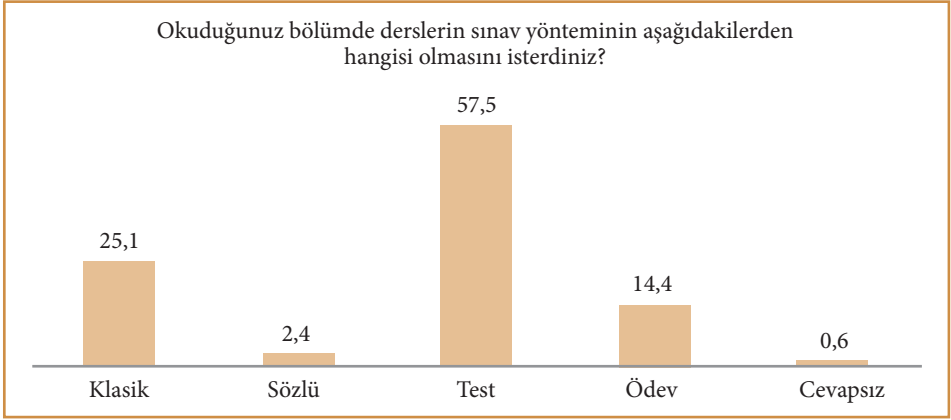
Tablo 4: Suriyeli Öğrencilerin Aldıkları Eğitim ile İlgili Frekans Analizi

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Çok Katılıyorum
Derslerimi iyi anlayamamamda Türkçeyi çok iyi bilmemem etkili dir.	%2,4	%21,8	%3	%57,6	%15,2
Ülkemizde konuşulan dil ile Türkiye'deki dil farklılık gösterdiği için derse olan ilgim azdır .	% 11	%32,9	%3	%47	%6,1
Üniversite tercih ederken ilgi alanıma ait tarafıma seçim imkânı tanınmaması başarıyı düşürmüştür .	%9,7	%38,8	%1,8	%27,9	%21,8
Üniversite ve bölüm seçiminde verilen diploma eklerinin niteliği (diplomanın yurt dışındaki geçerliliği) etkili olmuştur .	%1,8	%9	%3,6	%71,9	%13,8
Üniversite ve bölüm seçiminde eğitimin dili etkili olmuştur.	%3	%53,9	%13,3	%23,6	%6,1
Bölüm derslerinde görüş ve önerilerimi rahatlıkla dile getirebiliyorum	%15,8	%32,7	%6,7	%37,6	%7,3
Bölümdeki hocalarımla rahatlıkla iletişim kurabiliyorum	%18,8	%47,3	%7,3	%15,2	%11,5
Bölümümdeki hocalarım benimle iletişim kurmak için çaba harcamaktadırlar.	%16,4	%26,1	%6,7	%41,8	%9,1
Bölümdeki hocalarım ve eğitimden memnunum	%6,1	%16,4	%10,3	%49,1	%18,2

Yukarıdaki tabloyu incelediğimizde ankete katılan Suriyeli öğrencilerin %50'sinden fazlası derslerde Türkçe'yi yeterince bilmemelerinden kaynaklı sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bölüm derslerinde görüş ve önerilerimi rahatlıkla dile getirebiliyorum sorusuna ise yine %50'den fazlası katılmıyorum ve hiç katılmıyorum demiştir. Bir diğer ifade derslere olan ilgiyi ölçen sorudur. Buna da katılımcılar dil farklılığının derslere olan ilgisini azalttığını söyleyenler %50'nin üzerindedir. Buna karşılık Suriyeli öğrencilerin bölüm ve üniversite tercihlerinde eğitim dilinin etkisini ölçen soruya yarıdan fazlasının katılmaması bu sorunu öncelikli olarak görmediklerini ya da aşabilecekleri düşüncesinin olduğu görülmüştür. Ayrıca yine katılımcıların yarıdan fazlası derslerde rahatlıkla düşüncelerini dile getirmediğini ifade etmiştir. Bu durumda derse olan ilgilerinde dil sorunu yaşayanlar ile derslerde kendilerini rahatça ifade edemeyenlerin aynı oranlarda olması dil konusunda yaşanan sıkıntının önemli bir engel olduğunu göstermektedir. Dil konusunda şunu belirtmek gerekir ki aynı ülke içerisinde bile yer değiştiren kişiler için uyum ve yeni bir yerde yaşamın getireceği zorluklar belirgin iken yabancı bir ülkeye gelirken karşılaşılan sorunlar kuşkusuz daha fazla olacaktır. Burada önemli olan yeni gelen toplumun yaşam tarzı, kültürü ve dilindeki farklılıklardır. Yeni gelen yabancı öğrencilerde bu farklılıklar karşısında yanlış anlaşılacağı düşüncesi ile derslerde katılım konusunda utangaç davranmaktadırlar. Bu aynı zamanda akademik başarılarını da etkilemektedir (Paksoy vd.,2016, ss.87-92).

Bununla birlikte ankete katılan Suriyeli öğrencilere “bölümümdeki hocalarım benimle iletişim kurmak için çaba harcamaktadırlar” önermesine yönelik cevap oranları ise; %16.4 hiç katılmıyorum, %26.1 katılmıyorum, %6.7 kararsızım, %41.8 katılıyorum ve %9.1 çok katılıyorum şeklindedir. Ankete katılan Suriyeli öğrencilerin “bölümdeki hocalarım ve eğitimden memnunum” önermesine ise %6.1 hiç katılmıyorum, %16.4 katılmıyorum, %10.3 kararsızım, %49.1 katılıyorum ve %18.2 çok katılıyorum cevaplarını vermişlerdir. Ayrıca bölümdeki hocalarımla rahatlıkla iletişim kurabiliyorum diyen %50'den fazladır. Burada bölüm ile ilgili sorunların çözümüne yönelik iletişimde hem öğrenciler hem de akademik personel gündelik ortak bir dil (Kürtçe ya da Arapça) ile iletişimi sağladıklarını ancak aynı dil birliğinin derslerin işlenişinde sağlanmadığını söylemek mümkündür.

Grafik 8: Okuduğunuz Bölümde Derslerin Sınav Yöntemi Aşağıdakilerden Hangisi Olmasını İsterdiniz?

Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları eğitim özelindeki sorunlarının çözümü olması bağlamında bazı değerlendirmelerde bulunulmuştur. Ankete katılan Suriyeli öğrenciler, okuduğunuz bölümde derslerin sınav yönteminin aşağıdakilerden hangisi olmasını isterdiniz sorusuna %25.1'i klasik, %2.4'ü sözlü, %57.5'i test ve %14.4'ü ödev olmasını istediklerini söylemişlerdir. %0.6 sı cevap vermemiştir. Dolayısıyla sınav yöntemi için test, öğrenciler için özellikle dilden kaynaklı sorun yaşamalarından dolayı çözüm olabilecektir. Yanı sıra örneklem grubunun, derslerin sınav yöntemi başarımı etkilemektedir önerisine katılma durumları da şu şekildedir: %5.4 hiç katılmıyorum, %10.8 katılmıyorum, %3 kararsızım, %46.1 katılıyorum ve %34.7 çok katılıyorum. Her ne kadar öğrenciler bölümlerindeki eğitimden ve hocalarının ilgilenmesinden, çabasından büyük oranda memnun bile olsalar, eğitim teknikleri bakımından farklı yaklaşımların denenmesi konusunda beklenti içerisinde olduklarını söylemek mümkündür.

Son olarak anketin genelinde yer alan 21 önerme, uygulanan temel bileşenler analizi ile yapılan faktör analizi sonucunda, yedi faktör altında toplanmıştır. Aşağıdaki tabloda makalenin konusu olan faktörler ve analiz sonuçları verilmiştir. KMO ve Bartlett Küresellik Testi sonucunda çalışma yeterli örneklem hacmine sahiptir ($\chi^2_{351}=935.224$, $p=0.000$). Anti imaj korelasyon matrisinin köşegen değerleri 0.844 ile 0.665 arasındadır. Bu sonuçlar kapsamında 21 önermeden meydana gelen yapı faktör analizine uygun bulunmuştur.

Tablo 6: Faktör Analizi

	Davranış Tarzı	Faktörler							Cronbach Alfa Skor
		F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	Genel =0.721
İnsanlarla iletişim kurarken dilden kaynaklı problemler yaşıyorum.	Dilden kaynaklı yaşanan problemler	.760							.706
Derslerimi iyi anlayamadım Türkçeyi çok iyi bilmemem etkilidir.		.730							.700
Bölüm derslerinde görüş ve önerilerimi rahatlıkla dile getirebiliyorum		.544							.700
Üniversite ve bölüm seçiminde eğitimin dili etkili olmuştur.		.389							.723
Van'daki öğrencilerle ilişki kurmakta zorlanıyorum		.329							.700
Türkiye'ye gelirken kendi ülkemde aldığım eğitim durumuna bakılmaması başarıyı düşürmüştür	Eğitimde tercih hakkının olmamasından kaynaklı sorunlar				.808				.718
Üniversite tercih ederken ilgi alanıma ait tarafıma seçim imkânı tanınmaması başarıyı düşürmüştür.					.610				.719
Bölümümdeki hocalarım benimle iletişim kurmak için çaba harcamaktadırlar.	Hocalar ile iletişim					.833			.708
Bölümdeki hocalarım ve eğitimden memnunum						.640			.719
TÖMER'deki Türkçe hazırlık derslerinin süresini yeterli bulmuyorum.	Tömer'de verilen eğitimin yeterliliği							.832	.700
TÖMER'de aldığımız Türkçe hazırlık derslerinin içerik ve kapsamını yeterli bulmuyorum								.415	.710

Faktör analizinde yedi faktörün toplam varyansı %40.995 oranında açıklamaktadır. Toplam varyansın %12.896'sını birinci, %6.617 ikinci, %5.425 üçüncü, %4.947 dördüncü, %4.344 beşinci, %3.432 altıncı ve %3.334 yedinci faktör açıklamaktadır. Elde edilen bu yedi faktörlük yapının Cronbach Alfa değeri 0.710 dur. Bu sonuca göre ankette yer alan önermelerin iyi derecede güvenilirlerdir.

Çalışmanın alan bulguları eğitim sürecinin Suriyeliler gibi diğer göç mağduru kişiler için yaşamlarını devam ettirmelerinin sağlanması ve geldikleri toplumun bir parçası olmaları adına önemli etkisi olduğu açıktır.²³ Eğitim sürecinin devamlılığının sağlanması ile birlikte göçle gelen öğrencilerin yaşama uyumlarında olumlu tutumlar göstermesine katkı sağlanacaktır (Clapton, 2007 akt. Aypay ve Demirhan, 2012, s. 409). Üniversite çağında ve eğitim talebinde bulunan öğrenciler yeni geldikleri toplumda yaşayacakları uyum sorunları durumunda farklı toplumsal krizlerin doğmasına yol açabilecektir. Bu da çocuk ve gençlerin uzun süreli ve zararlı alışkanlıklar edinebilmesi durumunda sosyal patlamalar ile ilgili sorunlar ile karşılaşılabilir (Seydi, 2013, s. 219) Bütün bu açılardan bakıldığında eğitimin nasıl önemli bir açı sunduğu görülebilmektedir.

Üniversitelerin, öğrencilerin sosyal ve akademik uyumlarını kolaylaştırıcı araçlar geliştirebilmesi önemlidir. Üniversitelerin verimliliklerinin artırılması sadece akademik etkinliği değil aynı zamanda toplumsal gelişimi ve kaynakları etkili kullanmalarını da sağlayacaktır. Bu süreçte akademik danışmanlar, okul ve sosyal kurumlar birlikte hareket etmelidir (Aypay ve Demirhan, 2012, s. 418). Öğrencilerin kendilerini daha çok ait hissedecekleri adımlar sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve sosyal kültürel çalışmalara katılımın artırılması olacaktır (Karadağ, 2016, s. 488).

Sonuç

Türkiye, Avrupa başta olmak üzere diğer Batılı ülkelerden farklı olarak Suriye'den gelen göçe açık kapı politikası ile karşılayarak krize insani bir boyut katmıştır. 2011'de başlayan göç dalgası aradan geçen sürede derinleşmiş ve

²³ Bkz: Y.Zhou, vd., (2008). Theoretical models of culture shock and adaptation in international students in higher education, *Studies in Higher Education*, 33:1, 63-75, J. U. Ogbu, (1990). Minority Education in Comparative Perspective, *The Journal of Negro Education*, Vol. 59, No. 1, pp. 45-57.

bu duruma karşılık geçici çözümlere dayalı yaklaşımların yetersizliği kendini göstermiştir. Suriyelilerin yeni yaşamlarını benimsemesinde kalıcı göç ve göçmen politikalarının oluşturulması gereklidir. Politika oluşturulması gereken alanlardan biri ise Suriye'den gelen genç nüfusun eğitim konusudur.

Çalışmada, Suriyeli üniversite öğrencilerin akademik başarı ve eğitimi ile ilgili sorunları temel alınmak ile birlikte eğitim hakkından yararlanmanın, göçmenlerin sosyal uyumunu sağlamada ki etkisi üzerinde durulmuştur. Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin genel olarak eğitim seviyesi düşük olmasının yanı sıra bu gruba ulaşmayı kolaylaştıracak ve yönlendirecek bir elit grupta henüz yoktur. Dolayısıyla, savaş ve göç ile eğitim de dahil pek çok haktan yararlanamayan bir "kayıp kuşak" oluşmuştur. İşte bu kuşağın eğitim ile desteklenmesi yeni bir elit grubun oluşturulmasının yanı sıra, Suriyeli gençlerin topluma entegrasyonunu da hızlandıracaktır. Aslında Türkiye'de yaşayan üç buçuk milyonluk Suriyeliler içerisinde sadece 14,740 kişi kadar az bir kesimin üniversite eğitimi alması, eğitim hakkından yoksunluğun göstergesidir (Erdoğan, 2017, s. 61). Suriyelilerin eğitimindeki sorunların en aza indirilmesi diğer yabancıların geleceği ile ilgili olarak da bir kalıcılığın sağlanmasına da destektir. Bu bağlamda azınlık ya da göçmen veya sığınmacı gruplar ister bu göç ettikleri ülkelerde kalarak yaşamlarını sürdürsün isterse ülkelerine geri dönsünler neticede yükseköğrenim görmüş kişiler olarak bu ülkelerin entelektüel kesimlerini oluşturacaklardır. Ayrıca ülkelerinde ya da göç ettikleri ülkelerdeki konumları ülkeler arası ilişkilerin belirlenmesine de etkili olacaktır.

Çalışmanın kapsamı içerisinde ele alınan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi şartları, imkanları ve konumu itibari ile yabancı uyruklu öğrencilere kapısını açmış ve uluslararasılaşma konusunda çalışmalar yürüten bir üniversitedir. Aynı zamanda üniversite, sahip olduğu yabancı öğrenci sayısı açısından diğer Suriyeli öğrenciye sahip üniversiteler arasından geneli yansıtabilecek bir konumdadır. Dolayısıyla çalışmanın sonuçlarına baktığımızda ilk olarak, öğrencilerin Türkiye'ye gelmeleri ile üniversite eğitimlerine başladıklarını görmekteyiz. Bu durumda öğrencilerin kendi şartlarına bakılmadan eğitime başlamaları öğrencilerin akademik başarısında etkili olmuştur. Bununla birlikte öğrencilerin yaş ortalamasına bakıldığında 20 yaş ve altı öğrenci

sayısının %20 düzeyinde kalması buna karşılık %80'lik kısmın 20 yaş üstü olması Suriyelilerin üniversite eğitiminde gecikmelerin olduğunu gösteren bulgulardan biridir.

Bunun yanı sıra öğrencilerin genel olarak yaşamlarını idame ettirme ile ilgili sorunlarının olmadığı görülmektedir. Barınma başta olmak üzere burs ve diğer sorunlarının devletin yürüttüğü politikalar sonucunda çözüme kavuşturulmuştur. Ancak öğrencilerin bazı konularda sorunlarının devam ettiğini görülmüştür. Suriyeli öğrencilerin aile yaşamlarına yönelik sorgulamalarda çoğunun ailesinin kamplarda kaldığı görülmüştür. Bu durum Suriyeli öğrencilerin kendilerini buraya ait hissetmemelerine neden olmaktadır. Tam anlamıyla yerleşiklik sağlanamamış entegrasyon gerçekleşmemiştir. Bunun dışında ekonomik göstergelerine baktığımızda Suriyeli öğrencilerin büyük bir çoğunluğu YTB'den burs almakta ve aldıkları burs harcamalarını karşılamada yeterli olmasına karşılık, ailelerine ekonomik destek içinde burslarını kullandıklarını da çıkan bulgular üzerinden yorumlamak mümkündür.

Suriye kökenli ve eğitim sürecindeki sığınmacıları için büyük oranda eğitim desteği verilmesine karşılık, eğitim ile ilgili yapısal bazı sorunların devam ettiği bir diğer gerçektir. Bununla birlikte misafirlik söylemi ile Suriyeli öğrencilerin temel ihtiyaçları karşılandığını alan çalışmasının bulgularından elde edebilmekteyiz. Ancak diğer taraftan, bu öğrencilerin dil problemi ile karşılaştığı da yine çalışmada kendini göstermiştir. Bu nedenle dilini öğrenilmesi beklentisi, misafirden öteye Suriyelilerin kalıcılığının da bir göstergesidir. Suriyeli öğrenciler dilin akademik başarılarını etkilediğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %50'den fazlası derslerde Türkçe bilmemelerini sorun olarak görmekte, bu durumun derse ilgilerini azalttığını ifade etmektedir. Derse katılımları düşük düzeyde olan öğrencilerin eğitim aldıkları bölümlerdeki hocaları ile iletişimleri sayesinde sorunlarını aşmaya çalışmaktadırlar. Örnekleme dahil olan öğrenciler, akademisyen ve yöneticilerin kendilerine pek çok konuda yardımcı olduklarını da ifade etmişlerdir. Burada akademisyen ve idari personelin bu öğrenciler ile iletişimde Kürtçe bilmeleri ya da Arapça anlamaları da bu iletişimi kolaylaştırmaktadır. %50'nin üzerinde bir oran yaşanan sorunlara rağmen buldukları bölümden memnun olduklarını dile getirmişlerdir.

Gündelik iletişimde kullanılan dilin akademik yaşamda ve eğitim materyallerinde etkili olmadığı da aşikardır. Bu noktada TÖMER'de alınan dil eğitimi önemi öne çıkacaktır. TÖMER eğitimi kuşkusuz dil öğreniminde oldukça etkilidir. TÖMER ile öğrenciler dil becerilerini geliştirmiş ve arkadaşlık ile ilgili iletişim kaynaklı sorunlarını büyük ölçüde gidermişlerdir. Ancak TÖMER'in dil öğrenimleri konusunda sağladığı destek süresinin bir yıl ile sınırlı olması, dil becerileri ve akademik beceriler açısından yeterli değildir (Yardımcıoğlu vd., 2017, s. 250). Çalışmanın bulguları arasında da yer alan dil konusunda yaşanan sıkıntıların bir kısmının ana dili Türkçe olanların üstesinden gelinmesine karşılık, dil eğitimini aile dışında alanlar için dil bariyerinin devam ettiğini söylemek mümkündür. Bu noktada üniversite eğitimleri için bir ön şart olarak karşımıza çıkan TÖMER için yapılan değerlendirmeler ise dil sorununa açıklık getirmektedir. Örneklem grubunda, TÖMER Türkçe hazırlık dersleri için, derslerin içerik ve kapsamını yeterli bulmayanların oranının %50'den fazladır. Ancak TÖMER eğitimini süre olarak yeterli olmadığını ifade edenler ile birlikte %80'lik bir grup Türkçe dil eğitiminin kapsamının üniversite eğitiminde yeterli düzeyde olmadığını ifade etmişlerdir. İşte bu sorunun derinleşmesi ve kalıcılığı beraberinde sınırlılıkları da getirecektir. Bir diğer açıdan dil ve eğitim sınırlılıkları, Suriyelilerin Türkiye'de kurumsal ırkçılıkla karşılaşma tehlikelerini artırmaktadır. Politika hedefleri olarak bu aşılma istense dahi toplumsal alanda ayrımcılık yaklaşımı kendisini gösterebilir. Dolayısıyla Türkiye'de entegrasyon politikası olarak eğitimin işlev görmesinde kaynaştırma eğitiminin fiilen uygulanmasını sağlayacak pratik öneriler geliştirilmelidir. Bu nedenle eğitim sürecinde kullanılacak teknikler, akademik sorunları aşmada etkili olacaktır. Yine örneklem grubunun yarısından fazlası derslerin yönteminin başarısını etkilediğini kabul etmektedir. Örneğin ders değerlendirme sınavlarının test olursa daha başarılı olacaklarını ifade edenler yarısından fazladır. Bununla birlikte Suriyeli öğrencilerin aldıkları eğitimden ise yarısından fazla bir oranda memnun olduklarını da çıkan sonuçlar üzerinden değerlendirmek mümkündür.

Dolayısıyla, Suriyeli üniversite öğrencilerinin akademik sorunlar yaşadığı önermeler ile ilgili verilen istatistiki analizler ile kabul edilmiş ve bu bağlamda Van Yüzünü Yıl Üniversitesindeki Suriyeli öğrencilerin durumları tespit edilebilmiştir. Dilden kaynaklı sorunlar hem öğrencilerin sosyal

ilişkilerini hem de akademik başarılarını etkilemektedir. Eğitim sürecinde diğer yaşamsal sorunlar aşılmıştır. Eğitime başlama süreçlerinde tercih sınırlılıkları öğrencilerin başarısını ve akademik ilgisini etkilemiştir. Eğitim destekleri olarak uygulanan TÖMER kurslarının, içerik açısında sınırlılıklar barındırmaktadır.

Sonuç olarak, Suriyelilerin eğitim süreçlerini sürdürmeleri yaşadıkları travmanın etkisini azaltırken, dahil oldukları toplumla bağlarını güçlendirmektedir. Ancak akademik eğitimin yanında bu öğrencilerin yaşadıkları savaşın izleri de dâhil zor süreçleri konusunda da destek mekanizmalarına ihtiyaç vardır. Ancak alan çalışması bulgusunda bu konuda herhangi bir destek mekanizmasından söz edilmemiştir. Kültürel kimliklerini koruyacak uygulamalar, psiko-sosyal destek mekanizmaları, travma desteklerinin olmaması Suriyelilerin sorunlarını devam ettirmektedir. Oysa dünya genelinde göçmenlerin entegrasyon süreçlerine dahil olmasını sağlayan teşvikler artmaktadır. Dil ve eğitim programları göçmenler için belirleyicidir. Eğitimlerini tamamlayan göçmenler sosyal yaşama dâhil olurken, aynı zamanda istihdama dâhil olarak ekonomik yaşama katkı da sağlayacaktır.

Kaynakça

- Aypay, A., Sever, M. ve Demirhan, G. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal ve Akademik Entegrasyonu: Boylamsal Bir Araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 407-422.
- BBC, (2018). “Grafiklerle: Suriye’de 8. yılına giren savaş”,
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43414137>,__15.03.2018. Erişim tarihi: 15.07.2018.
- Buz, S.(2008), Türkiye’deki Sığınmacıların Sosyal Profili, *Polis Bilimleri Dergisi*, 10 (4), 1-14.
- Çakırcı Özservet, Y. (2015). Göçmen Çocukların Şehre Uyum ve Eğitim Politikası, *Uluslararası Göç ve Mülteci Uyum Sorununda Kamu Yönetiminin Rolü*, (Edt:Y.Bulut). Kocaeli: Umuttepe Yay.
- Çoşkun, İ. ve Emin, M.N. (2018). *Türkiye’de Göçmenlerin Eğitimi: Mevcut Durum ve Çözüm Önerileri*, İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği.
- Demirhan, K. (2017). Ulusal Alanyazında Uluslararası Öğrenciler ve Uluslararası Öğrencileri
- Siyasal Açından Düşünmek, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, ICMEB17 Özel Sayısı.547-562.
- Deniz, O. (2009). Mülteci Hareketleri Açısından Van Kentinin Durumu ve Kentteki Mültecilerin Demografik Profili, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14 (22), 187-204.
- Ercişkun, B.(2015).*Suriyeli Mültecilerin Türkiye’ye Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Etkileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi SBE, İstanbul.
- Ercan, M.S.(2012). *Uluslararası Öğrencilerin Uyum Sorunlarının İncelenmesi ve Bu Sorunların Çözümüne Yönelik Beklentilerin Araştırılması*, T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara: Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi.

- Erdoğan, M. (2017). "Elite Dialogue" Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Akademisyen ve Üniversite Öğrencilerinin Durumu, Sorunları ve Beklentileri Araştırması, Ankara: HÜGO&IGAM.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2017). Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı, http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik. Erişim tarihi: 20.07.2018.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2017). Göç Tarihi, http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik. Erişim tarihi: 20.07.2018.
- Hürriyet, (2013), 460 Suriyeli öğrenci Türkiye'de okula başlıyor, <http://www.hurriyet.com.tr/460-suriyeli-ogrenci-turkiye-de-okula-basliyor-25024262>, Erişim tarihi: 26.07.2017.
- J. U. Ogbu, (1990). Minority Education in Comparative Perspective, *The Journal of Negro Education*, 59/ 1, 45-57.
- Kap, D.(2014), Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları, *Akademik Perspektif*, Aralık, 30-35.
- Karadağ, N. (2016). Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Bağlamında Türkiye'de Eğitim Gören Suriyeli Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma, *Turkish Studies*, 11/19, 477-490.
- Kaya, İ. ve Yılmaz, E. E. (2015). *Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu, Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri* (1. Baskı).İstanbul: Seta Yayınları.
- Unutulmaz, K.O. (2016). Gündemdeki Kavram: "Göçmen Entegrasyonu"-Avrupadaki Gelişimi ve Britanya Örneği, S.G. Ihlamur-Öner, N.A. Şirin Öner (Der.), *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar*, (135-159), İstanbul: İletişim Yayınevi
- Paksoy, M., Koçarslan, H., Kılınç, E. (2016). İç Savaştan Kaçarak Gelen Suriyeli Öğrencilerin Üniversite Eğitimlerinde Karşılaştıkları İletişim Sorunları Üzerine Bir

- Çalışma, M. Paksoy, E.Yıldırımçı, K.Sarıçoban, Ö.Özkan (Edt.), *Ortadoğudaki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu*, (87-102), Ankara: Efil Yayınevi.
- Polat, Y. (2015). Türkiye'deki Suriyeli Göçmen Gençlerin Entegrasyonu Bağlamında Üniversite Eğitimi Sorunsalı, <https://www.researchgate.net/publication/324702874>, Erişim Tarihi: 24.06.2018.
- Seydi, A. R. (2013). Türkiye'deki Suriyeli Akademisyen ve Eğitimcilerin Görüşlerine Göre Suriye'deki Çatışmalarına Suriyelilerin Eğitim Sürecine Yansımaları, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 217-241.
- Seydi, A.R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 267-305.
- T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları (2015). Suriyeliler Eğitim Çalışmaları, www.ytb.org.tr, Erişim tarihi: 16.05.2018.
- T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları, <https://www.ytb.gov.tr/>, Erişim tarihi: 12.05.2018.
- TBMM, (2012). Suriyeli öğrenciler ile ilgili soru önergesi, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_g_sd.birlesim_baslangic?P4=21231&P5=B&page1=10&page2=10, Erişim tarihi: 12.06.2018.
- Tunç, Ş.A.(2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme, *TESAM Akademi Dergisi*, 2 (2), 29 – 63.
- Uzun, A.(2015), Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi, 1, *Ankara Barosu Dergisi*.107-120.
- Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi (2018), Stratejik Plan, https://test.yyu.edu.tr/images/files/2015_2019StratejikPlan.pdf, Erişim tarihi: 01.08.2017.
- Y. Zhou, vd., (2008). Theoretical models of culture shock and adaptation in international students in higher education, *Studies in Higher Education*, 33:1, 63-75,

Yardımcıoğlu, E., Beşel, F., Savaşan, F. (2017). Uluslararası Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Problemler ve Çözüm Önerileri (Sakarya Üniversitesi Örneği), *Akademik İncelemeler Dergisi*, 12/1, 203-254.

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, <https://istatistik.yok.gov.tr/> , Erişim tarihi: 22.06.2018.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, (2013), Suriye ve Mısır Ülkelerinden Yurdumuzda Bulunan Yükseköğretim Kurumlarına Yatay Geçi, <http://yok.gov.tr/duyurular>. Erişim tarihi: 22.26.2018

Zavalsız, Y ve Gündoğ, E. (2017). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyo-Kültürel Entegrasyonu (Karabük Üniversitesi Örneği), *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*.6/5,3168-3192